

“Folk og Land” gjennom 50 år

Det har så visst ikke gått lange ferd gjennom tåkehus forbi at “Folk og Land” er 50 år. havet og frem til dagens streif av sol ble gjenopp-

Fra bygd og by er det frisket. gjennom jubileumsåret På grunn av lang tryk- kommet hilsener og gra- ningstid må referatet fra tulasjoner til oss, - og høytidsfesten stå over til igjen må vi slå fast at neste nummer, (nr. 1 neppe noe annet blad 2002) men i stedet har vi har en slik trofast leser- til denne utgave av bla- krets, for hvem avisen er det igjen funnet frem vår et kjært bånd med det loggbok. Fra den har vi som var, og det som er. tatt et vidt tilbakeblikk

Lesernes nære tilknyt- over noe av det som har ning til “Folk og Land” opptatt oss i de 50 år viser at avisen vår ikke “Folk og Land” har bare er et organ som består.

kjemper utad, men også Interessant lesning er et middel til å holde som kanskje bekrefter stridsfolket for sannhet vår påstand om at bladet og rett samlet. er vårt fremste og beste

På INO's vellykkete våpen i vår harde kamp. julefest den 24. novem- Noe den fortsatt skal ber ble jubileet skikkelig være inntil rettferd og markert, der avisens ære er vunnet.

Svein Blindheim

Blindheim var stabssjef for Milorg-distrikt D-13 under frigjøringsdagene, og tilbragte mesteparten av mai-dagene i 1945 på sitt kontor i Møllergata 19. Noen måtte jo holde kontrollen mens jubelen ble sluppet løs i gatene utenfor.

Jeg husker at jeg satt dønn på nr. 19 i nesten en hel uke. Jeg sov på en madrass opp på loftet, forteller Høvikmannen.

Sammen med distriktssjef Lorentz Brinch var Svein Blindheim en av de første som gikk inn på Slottet da krigen var over.

Så vidt jeg minnes ble vi begge veldig lettet da vi oppdaget hvor skikkelig det så ut inne på Slottet. Vi ante ingenting om når kongen skulle komme, men var veldig opptatt av at alt skulle være OK der inne. Ingenting var ødelagt, slik vi hadde engstet oss for.

De forsto vår kamp

Atskillige hjemmefrontledere har i *Folk og Land* bidratt med støtte til vår kamp. Gjennom intervjuer og artikler har de tatt skarp avstand fra gjennomføringen av “rettsoppgjøret” og også klart protestert mot tidligere kollegers fremstilling av norsk okkupasjonshistorie.

Dette gjelder bl.a. hjemmefrontleder i Romerike,

Stortingsmann Erland Asdahl, (SP) Lingeveteranen Svein Blindheim og den kjente motstandsmann Jon Leikvam. Han var fengsels-overlege og i sin stilling ble han vitne til de grove overgrep, bl.a. regelrett tortur, som NS-folk ble utsatt for i norske konsentrasjonsleirer og fengsler etter okkupasjonen.

Det er Norge alene om

Herr redaktør!

Med dårlig skjult begeistring skriver Hans Fredrik Dahl i Dagbladet:

“Norge har hva ingen andre land har; et politisk parti med personlige opplysninger - navn, alder, yrke og bosted - om hvert eneste registrerte medlem. Partiet er Quislings Nasjonal Sam-

ling, og opplysningene som ble samlet under rettsoppgjøret etter 1945, foreligger i Erstatningsdirektoratets kortarkiv over 55.000 norske nazister. Denne samlingen er unik i verden. I den generelle partiforskning er NS dømt til et evig liv i internasjonale dataterminaler.”

Folke Bernadotte:

Rettsoppgjøret mot Røde Kors-søstrene i Norge var et politisk oppgjør, ikke et rettsoppgjør

Då presidenten i Raudekross-komiteen i Geneve var i Oslo i 1951, sa han m.a.: “Vi arbeider alltid for fienden”. Geneve-konvensjonen gjaldt for Noreg. Frontsystemene var kanskje, som dei mannlege frivillige, dømde på førehand gjennom landsvikordninga - sjøl om dei aldri så mykje

var utstyrt med norske Raudekrosspass fra generalsekretæren i organisasjonen, Rørholt. Med eit domsapparat i balanse ville dei kanskje hende ha gått fri - i kraft av den innlysande dispensasjonen som sjukepleien har krav på, ikke minst i krig? Folke Bernadotte var ikkje ukjent med internasjonalt

arbeid for Raudekrossen, det kosta han til slutt livet som meklingsmann i Israel i 1948. Han uttala at rettsoppgjøret mot Raudekrosssystemene i Noreg ikkje var eit rettsoppgjør, men eit politisk oppgjør.

Svein Blindheim i “Nordmenn under Hitlers fane”.

Her melder det seg flere spørsmål som Hans Fredrik Dahl også burde tatt opp: Er dette register, uten vårt vitende og samtykke, tilgjengelig for hvilken som helst “internasjonal dataterminal” som vil “forske” i oss? Har vi ikke, selv nå mange år etter at vi har “sonet”, den aller minste

beskyttelse mot mennesker som vil grafse i personlige opplysninger om oss?

Og videre: Hvis vi NS-folk med dette er sikret et slags “evig liv” i historien, da er det vel flere som er det, nemlig også de politikere som bærer ansvaret for “rettsoppgjøret”. For sannheten er tydelig nok den at

intet annet land har greid å kriminalisere og straffe hvert eneste medlem av et parti, passive som aktive, umyndige som oldinger. Det er en skamplett så stor på vårt land at den vil bli registrert av hoderystende historikere i århundrer fremover.

“Kriminell”, Moss

En liten historie om en stor personlighet:

Pansergeneral George Smith Patton

Av Sverre Gjerde

Det var en vond tid våren 1945 da freden brøt ut og de som hadde monopol på godheten mishandlet oss.

Den som har kjempet hårdt for sin overbevisning unnskylder sin motstander. Det finnes ingen grunn til å opptre svinaktig mot en nedkjempet fiende. Selv møtte jeg "freden" i Tsjekkoslovakia, og ble etter noen dager sendt til en fangeleir i Weiden. Tak over hodet var ikke å tenke på. Vi var 40 000 mann som stampet rundt i en vårbloet leirsuppe natt etter natt mens vi ventet på morgensolens varmende stråler. En skvett kålsuppe og 30 mann på et brød ga ingen energi, men selvopp-holdsdriften er en urkraft når den får fritt spill, og vår ungdom var nok det beste vi hadde under disse triste forhold.

De amerikanske soldaters fremferd med mishandling og slag av geværkolber resulterte ofte i skader for livet. Heldigvis fantes det også de motsatte typer som reddet ikke bare mitt liv, men også andres. Hvorledes kunne dette rike folk nedlate seg til å robbe oss for armbåndsur, ringer og andre verdisaker? At russerne gjorde det kunne vi bedre forstå. For første gang i livet fikk de nå tak i bl.a. en klokke.

En ettermiddag i Weiden ble alle fra SS over radio beordret til å stille opp foran administrasjonsbygningen. Vi var noen nordmenn og dansker som stilte punktlig opp, men ingen annen fra SS. Vi trodde derfor vi var de eneste fra Waffen SS som var igjen. Mine odds sto dårlig siden jeg både hadde vært i Den norske legion og i L.A.H. (Livgarde Adolf Hitler). Jeg hadde aldri lagt skjul på det. Daglig sendte

amerikanerne hjem fanger som ikke hadde blodgruppe-merket tatovert på armen. Det hadde heller ikke jeg. Likevel ble jeg slengt ut i korridoren med trussel om at jeg ville bli hengt. En amerikaner holdt tale på tysk for dem som hadde passert nåløyet og skulle hjem. "Ja nå går dere ut i friheten, men plageåndene fra SS skal vi ta hånd om. De skal straks få luft under føt-tene, henges direkte."

Etter talen gikk jeg ut i leiren igjen hvor køen var vokst til 7000 mann. Her skulle dømmes hardt, men rettferdig. En høy, kraftig amerikaner forlangte at jeg skulle hive mappen med mine personlige eiendeler, men jeg nektet. Tilslutt ga jeg opp da han ville slå meg ned med kolben på maskingeværet. Verre ble det da jeg under en løpetur ut mot gaten fikk et forferdelig slag som sendte meg rett i bakken hvor de hoppet på meg med spark, hugg og slag. De så jo at jeg var SS-mann. Da jeg kom meg på benene igjen spydde jeg og løp spissrotgang mellom to rekker med soldater. Slaget av en kølle ga meg en livs-lang skade.

Jeg hadde jo tidligere opplevd redselsscener ved fronten, men da i en naturlig situasjon. Man var ikke forsvarsløs og kunne kjempe.

Så ble vi transportert til Flossenburg som var et bedre sted å være. Leiren lå på en høyde i det bayerske høylandet med fin utsikt, men noe drømmested regnet vi som fanger ikke med. Canarias hadde opplevd sine siste dager her, noe som Walter Schellenberg, sjef for den utenlandske sikkerhetstjenesten, skriver om i sin bok: "Den usynlige front".

Det ble ingen mangel på dramatik da vi kom til Flossenburg. Noe lå i luften.

Soldater med bajonettene klare kunne ikke skjule sine utstuderte miner. Det ble kommandert full fart og ve den som hang etter. Ja, jeg vet ikke hvordan vi klarte springmarsjen. Soldater kastet seg over oss enten vi hadde krykker eller var handikappede på andre måter. Vi tre som støttet hverandre klarte oss og vi hjalp hverandre da vi kom inn igjen.

Tilværelsen i leiren var trøstesløs og vi lurte på om vi kunne overleve, om vi skulle sultes i hjel eller dø på andre måter. Vi hadde filippinere som vakter. De var livsfarlige. Et lite eksempel: En nikotinhungrig fange ble lurt til å hente en sigarett som ble kastet til ham. Det lokkebeidet ble hans bane i livet, lystmord ledsaget av latterhyl.

Mangel på mat gjorde seg gjeldende og det var livsfarlig å gå alene over appellplassen. Det å miste livet når man hadde overlevd 3-årskrigen var dumt.

Slik fortsatte det måned etter måned inntil redningen kom nesten uten varsel. Etter appellen en morgen sa vår unge kompanisjef: "Ja, dere vet hvorledes vi har det her, men nå blir det vakt-skifte. Pattons første panserdivisjon overtar og da kan vi regne med bedre behandling. De er skikkelige karer og vil opptre som det."

Pattons menn installerte seg snart og alt ved første oppstilling merket vi forskjellen. Ingen usikkerhet, alle disiplinerte og greie soldater som Patton kunne være stolt av. Vår kompanisjef hadde rett da han uttalte seg om disse karene. En dag fikk vi ordre om å stille på appellplassen for avlusning. Foruten mannetap og savn var lusene vår verste plage ved fronten. Når vi var bak fronten ble vi avlust avdelingsvis og klærne ble

behandlet med damp og cyamidgass. Ellers var det daglig rutine å kverke dyrene så godt som mulig. Nå kom amerikanerne med et nytt middel, nemlig D.D.T. Senere fikk verden vite om de skadelige virkninger av dette middel som i dag er forbudt i de fleste land.

Tilbake til oppstillingen: Amerikanerne kom med sine sprøyter for å dusje oss under armene og på underkroppen. Og så var det parade.

Aldri har vel noen underkuede fått en slikt anledning til å vise sine kunnskaper i militær drill. 7000 mann rente utfor trappene som perler på en snor. Kommandoplene ga ekko mellom brakkene og vi marsjerte inn på plassen i god gammel stil. Det må ha vært et syn for guder og ikke minst for Patton og hans menn. Vårt kompani marsjerte først inn på plassen foran hovedporten og administrasjonsbygningen som lå bakenfor, svingte til venstre og sto til slutt helt først. Vår kompanisjef ropte "achtung" og vi sto i stram givakt ved hans melding til kommandanten: "Første kompani klar for avlusning, på stedet hvil". Kompaniene fikk samme ordre til alle 7000 mann var på plass. Så kom kommandoen: "Lager achtung". Det ble ingen ra-ta-ta- da vi slo helene sammen. Nei, ett smell som et kanonskudd, og vi sto i stram giv akt som støpt i bronse. Snakk om at tiden sto stille - og det gjorde den. Patton ble imponert og sa til vår kommandant: "Med dette mannskap skulle jeg slå hvilken som helst fiende." Det ble ikke bare rosende ord fra Patton. Det ble også full frihet i leiren, og bedre og større matrasjoner.

Med tiden kom også kref-tene tilbake, og vi sparket fotball og spilte revyer. Det var høy stemning og livet ble atter håpefullt. Våre

boksekamper var av høy klasse og flittig besøkt av amerikanerne. Lokalet var en montasjehall for flydetal- jer med deler av duralumi-nium. Derfra fikk vi vrak-materialer til våre kunst- verk. Vi hadde kunstutstil- linger med 2000 gjenstander av god kvalitet og vi så fremfor oss en lysere tid.

(Jeg har ennå noen gjenstan- der fra den tiden som jeg verner om med varme følelser).

For første gang på lenge kom jeg utenfor leiren for å hente brød fra et bakeri i nærmeste by. Kroppen reagerte normalt når pikene stjal seg til å vinke til oss.

Tilfeldigvis fikk jeg jobb på kjøkkenet som lå i en fin murstensbygning. En dag fikk vi besøk av Patton med følge, overraskende og uten varsel. Han stoppet på noen meters avstand fra oss og så seg interessert omkring i dette store og velstelte kjøk- ken. Det var røde teglstein på gulvet og hvite fliser på veggene. Rundt om sto syv-tusenliters kjeler i rustfritt stål. Alt var skinnende rent - et syn for øyet.

Vi sto i stram gi akt, bare Pattons stemme hørtes: "Har dere bygget dette?" "Nei", svarte vår komman- dant. "Det er bygget tidli- gere." En penge for Pattons tanker akkurat da.

Han ble jo hjemkalt til Washington og måtte avgi rapport om sine tanker og ideer.

Tilbake til Tyskland ble han påkjørt av en lastebil og mistet livet. Mange mente at det var en felle og rett og slett en henrettelse. Det var jo en kjent sak at han etter oppgjøret med Tyskland ønsket å gå mot Sovjet. Det var heller ingen tvil om at han gjennom krigen hadde vist Waffen SS stor respekt og beundring.

Uansett: En epoke som var ledet av en stor person- lighet var over.

FOLK og LAND

UAVHENGIG AVIS

Ansv. redaktør:
KJELL Blich SCHREINER
Telefon 61 33 20 87

Adresse: Postboks 3239 Elisenberg, 0208 Oslo.

Redaktøren treffes etter avtale.

Abonnement: Pr. år kr. 160,- (i omslag kr. 200,-, utland kr. 240,-).
Giro: 7877.08.52594

Abonnement (10 nummer i året) løper til det oppsies skriftlig.
Annonser forskuddsbetales med kr. 2,- pr. spalte mm. Minstepris kr. 100,-.

Utgiiver: INSTITUTT FOR NORSK OKKUPASJONSHISTORIE

FOLK OG LAND - 50 ÅR

Vår avis er 50 år.

Egentlig er den eldre, da den er en direkte etterfølger av Nils Vikdals "Skolenytt som startet opp i 1946, og den senere "8. mai".

Uten statens pressestøtte og annonseinntekter har vi holdt det gående i alle disse år. Dette takket være våre inderlig trofaste abonnenter og vår lille stab av medarbeidere som har sett det som en livsoppgave å få Folk og Land ut til rett tid.

Avisen vår står på egne ben. Den arbeider hånd i hånd med Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie, men er likevel et uavhengig organ. Slik må det være for en avis som fritt skal kunne hevde sine meninger og slå ned ugresset der det finnes. Også innen egne områder.

Som "flaggskipet" i hele vår virksomhet er Folk og Land uunnværlig, og det er ikke sterkt sagt når vi hevder at kampen i fremtiden står og faller med avisen. Det er vårt talerør utad som innad.

Derfor må det være en hovedoppgave for alle avisens venner å trygge den økonomisk, og å gi den et solid løft til fortsatt å kunne fylle sin oppgave. Vi er ikke mange igjen i vår kamp for sannhet og rett, - for orden, rettferd og fred, men løfter vi i flokk har vi ennå så meget å vinne.

God Jul - Godt Nyttår

Våre ønsker går til alle våre lesere i by og bygd, innenlands som utenlands. Redaksjonen og vår iherdige stab i ekspedisjonen takker for all støtte i år 2001 og ser frem til en nytt fremgangsrikt år 2002.

Kampen går videre.

Lærenemme Sovjetrussere

Under et av Erik Bye's lørdagsprogrammer i TV viste han med gru frem sterke eksplosiver, fremstilt som leketøy.

Det var sovjetiske fly som skulle ha droppet disse ned over Afghanistan, beregnet på sivilbefolkningen.

Tydelig at Sovjet-russerne er lærenemme.

Under siste verdenskrig mistet mange tyske kvinner og barn livet, som følge av fyllepenger, blyanter og lekegjenstander de hadde plukket opp fra gater og gårdstun.

Den gang var det amerikanske flygere som var de glade givere.

Far min var NS-mann

Herr redaktør!

Etter å ha lest "Folk og land" i ei årrekke, vil eg få abonnere på bladet, og eg sender samstundes støttepengar.

Sjølv er eg født i 1941. Far var medlem av NS. Den stygge urett og dei overgrep som han og 20-30 andre kvinner og menn her i bygda vart utsette for etter krigen, kan nok aldri legast. Dette gjeld både økonomisk, fysisk og mentalt.

Det byrjar å tynnast ut i rekkene blant desse kvinner og menn som hadde *meiningar og mot*. Ikkje minst *meiningar* og mot lenge etter krigen var slutt og fram til i dag. Kva slags folk var så desse? Jo, dei aller fleste, folk med vidsyn og kjærleik til fedrelandet. Mange av dei eg ennå kjenner, var med i styre og stell, pionerar på så mange område. Dei hadde arbeidskraft og vilje til å byggja opp så mangt frå ingenting.

Sjølv etter at rettsoppgjøret var over med ruin for så mange, let dei seg ikkje knekka.

Er eg påverka av far, som var NS-medlem? Både ja og nei. Av den grunn er det vel at eg har lest kanskje meir enn dei fleste alt eg har fått tak i av stoff frå denne tida før og etter 2. verdenskrig. Det vil seia at det meste av stoffet eg har lest, tilhøyrer "sigerherrane".

Var så desse NS-folka landsforræderar? Etter mi meining var dei tvert i mot det.

Kan dei så nokon gong bli kvitt denne merkelappen? Nei, det trur eg knapt. Til det har dei styrande etter krigen fare med for mykje usant og urett som nye generasjonar har svelgt rått.

Eg er takksam for at nokon har mot og arbeidskraft til å halda fram med "Folk og Land". Det er godt gjort!

Helsing A.

En "Tyskerunge" anklager

Av Kissy fra Vadsø

Jeg er en såkalt tyskerunge, et krigsbarn - eller kall meg hva dere vil.

Jeg er verken medlem av Norges krigsbarnforbund (NKB) eller av Krigsbarnforbundet Lebensborn. To foreninger som er splittet selv om de har samme mål og interesser. Bare dette lukter trøbbel.

Årsaken er vel at Lebensbornforeningen betrakter seg som finere enn NKB, med medlemmer som har (hadde) fedre fra den finere offisersklassen, germanske og høyreiste. Ikke vet jeg, - vet bare at min far var hestepasser i vernemakten og mamma en vaskekjerring med lappblod i årene.

La meg også gi en smell til avisen *Folk og Land*.

Dere tar inn harmdirrende artikler og innlegg om den forferdelige behandling av mammaene våre og av oss - "de vergeløse".

Vel og merke utført av folk utenfor *Nasjonal Samling*.

Hva med *Nasjonal Samlings* ungdomsfylking som nektet mammaen min og andres mammaer å bli medlemmer fordi de gikk med tyskerne? Var det for å isolere dem helt? *Hva?*

Det er vel tidsspille å skrive dette, for bladet nekter meg vel spalteplass?

Red. svarer:

Selvfølgelig tar vi inn ditt innlegg.

Folk og Land er en fri og uavhengig avis.

Den utestenger ikke andres meninger og ytringer.

Barn av "Stornazist" takker

Kjære venner!

Jeg har mottatt rundskrevet deres med forklaring om det opplysningsarbeidet, studier etc. som dere vil utføre "for historien".

Det har gledet meg å se den rolige og åpne tonen som rundskrevet er holdt i, og jeg takker dere for initiativet, som jeg finner meget riktig.

Selv er jeg ikke særlig "plaga", for en alder av 11 år i 1940 og 16 i 1945 holdt meg som naturlig er, utenfor det personlig å påvirke Norgeshistorien. Min befatning med det hele begrenset seg følgelig til den mindre hyggelige atmosfæren i årene rett etter 1945, som "barn av stornazist" som det så vakker het, og det bør jeg vel i grunnen bare være takknemlig for, - for hadde jeg fått tatt de studier jeg den gang fikk ødelagt sjansen til, så hadde jeg i dag kanskje vært en kjedelig funksjonær et eller annet sted hjemme - istedenfor et festlig liv som en fri fugl ute i den store verden, og nu sittende på min egen private tue med full uavhengighet av alt og alle.

Min far var et usedvanlig fint menneske, rett-tenkende, hjertevarm og dypt nasjonal. Jeg ville derfor for mange av vår ungdom i dag ønske at de fikk vokse opp i et hjem som mine foreldres hvor en bevisst og ekte Norges-kjærighet alltid ble naturlig innpodet i meg.

At ordet "landssviker" skal heftes på mennesker av

Forts. side 4 ➡

I neste nummer vil vi gi deg svar på i vilken grad og da hvorfor NSUF (*Nasjonal Samlings* ungdomsfylking) ikke godtok at bevegelsens jenter "gikk med tyskerne".

Vi håper også at representanter for krigsbarnas to foreninger vil orientere oss om den virkelige årsak til at foreningene ikke arbeider sammen.

“FOLK OG LAND FOR 20 ÅR SIDEN”

Jubelfest for “Folk og Land”

Referatet fra vårt 30-års jubileum i 1981

Folk og Land's jubileumsarrangementer søndag 1. november ble en kjempesuksess, og et jubileum verdig Norges *best* leste avis.

Deltakerlistene ble overtegnet tre uker før festlighetene gikk av stabelen, og fra bygd og by landet over var det kommet telefoner, brev og telegrammer fra trofaste gamle abonnenter, som gjerne ville være med på hyllest av 30 åringen. Mottakerapparatet sto da også parat dagen før dagen, og fra morgen til kveld ble de mange gjester hentet på jernbanelokasjoner, bussplasser og flyplass av sine verter, som bragte dem til innkvarteringsstedene.

Et av hovedstadens vakreste festlokaler var sentrum for den store begivenhet, og dager forut hadde den tekniske stab sørget for at mikrofoner, høyttalere og filmfremvisere var på plass, samtidig som restauratøren med sitt personale hadde klargjort bordplass for det store antall gjester. I den forbindelse bør trekkes frem hans idé med røkfrie soner ved bordene, som skapte ekstra glede i ikke-røkernes rekker.

Det var redaktøren i *Folk og Land*, Kåre Haugerud, som åpnet jubileumsfesten, og i vakre ord gikk han igjennom vårt flaggskips historie, som startet allerede i slutten av 1945, da lærer *Nils Vikdal* ga ut den stensilerte avisen *Skolenytt*, og senere ga alle sine krefter til bladet 8. mai.

En spesiell hyllest fikk selvfølgelig *Folk og Land's* første utgiver og redaktør *Finn Brun Knudsen*, og under sterk applaus ble det fra forsamlingen sendt en telegrafisk hilsen til ham. Ellers gikk blomstene til alle de andre redaktører og medarbeidere som hadde kjempet frem vår avis, og til trofaste lesere fra starten av, som har sett det som en kjær

plikt å holde abonnementet ved like i alle disse år.

Ikke før var redaktør *Haugerud* ferdig med sin tale, før lysene ble dempet og *Vidkun Quislings* mektige førerskikkelse trådte frem på det store lerret bak i salen. Samtidig fyltes lokalene av tonene til *Norge vårt land*, og stående sang alle med i vår gamle, skjønne kampsang. Neppe noe øye var tørt i den aldrende forsamling da refrenget kom: “Fram til kamp, Norges ungdomsskare, til kamp under solkorsflagg, for vårt fædreland er i fare, og trenger deg ennå i dag.” Og beveget var vel også alle, da stemmen til vår store nasjonale dikter, *Kai Normann*, klart og vakkert kom oss i møte med **Laurbærkransen**, dette store dikterverk som er tilegnet *Vidkun Quisling*, og alle som under okkupasjonen, ga sitt liv i kampen for Norges frihet og selvstendighet.

Og mens *Kai Norman* leste, (opptaket ble for første gang avspilt i en forsamling) opplevet vi kamptiden på lerretet i bakgrunnen, der våre plakater fra de fem år dukket frem, fulgt av frontkjempere i innsats ved fronten og bilder fra falnes graver i øst. Alt så usigelig gripende for alle som hadde vært med, hjemme eller ute.

Jubileets høytidelige åpningsseremoni ble avsluttet av konsertpianisten *Bergljot Holther* som spilte *Holbergsuiten* av *Grieg*. Et innslag av klasse. Vår musikaliske gjest står fortsatt i første rekke blant norske klavéerkunstnere.

Så kom talerne frem. 80-årige *Anders Hafsskjold* var første mann ute med sin hilsen fra plogtiden, da han som den legendariske formann for Forbundet for sosial oppreisning brøytet

vegen for oss, til der vi står i dag. Det er alltid en opplevelse å møte *Anders Hafsskjold*, og det gir kraft å høre hans ord.

En annen bonde med god tæl i, *Knut Baardseth*, hilste fra landdistriktene og folket der, og fra Hjelpeorganisasjonen for krigsskadede kom den utrettelige *Eyvind Saxlund* med sin takk til *Folk og Land*, for støtten avisen gir organisasjonen.

Marna Pedersen bragte en varm hilsen fra okkupasjonstidens NSUF-ungdom, og i sin hilsen sammenlignet hun datidens ungdomsopprør med det ungdomsopprør som nå finner sted. Hennes tale vakte berettiget oppsikt, og *Folk og Land* håper å få offentliggjort hennes manuskript i nærmeste fremtid.

En av nordens tidligere kjente idrettskvinner fortalte om sitt samvær med *Maria Quisling*, hvor oppgaven var å pleie og stelle henne, men hvor vennskapet utviklet seg varmt og givende, og i den grad at *Maria* selv overtok pleierens, rådgiverens og trøsterens rolle overfor idrettskvinnen.

Taleren, som ikke hadde noen bakgrunn i vår politikk, hadde gjennom *Maria Quisling* fattet interesse for menneskene bak *Nasjonal Samling*, og dette var grunnen til at hun i de senere år hadde fått noen av sine beste venner gjennom vår krets.

Idrettskvinnens åpne tale, hennes inderlighet og vakre fremførelse (hun var selv meget vakker) gjorde et sterkt inntrykk, og hun ble møtt med stående bifall da hun avsluttet.

Fra Kameratklubben kom formannen *Eirik Tokle* med hilsen, og personlige hyggelige hilser kom det også fra sjarmerende fru *Unni* og hennes mann *Alexander Lange*, - vår Grand old man.

Og så kom jubileumsfestens midtpunkt fram, den 91-årige fru *Margit Kvendbø* fra *Kristiansund*. En personlighet av de sjeldne, som fortsatt full av glød og begeistring hadde tatt den lange og strabasiøse reisen for å overvære jubileet.

Hennes tale var en eneste stor hyllest til lærer *Nils Vikdal*, som hun hadde kjent personlig, og som hun følte en grenseløs beundring for. Flere ganger ble hun avbrutt av bifall fra forsamlingen da hun sterkt og levende fortalte om fengselsstraffen på 2 år som hun fikk etter innsatsen for fedrelandet, og om oppholdet på *Bredtvet*, hvor hun verken før eller senere hadde opplevet maken til kameratskap.

Fru *Kvendbø* var så visst et fantastisk bekjentskap, en praktkvinne som kunne få mange lunkne medsøstre til å skamme seg.

Andre talere, - ja, og seriøse underholdning slag i slag. Vi opplevet *Johan Barclay-Nitter*, tidligere skuespiller og teatersjef på *Trøndelag teater*, med egne dikt. Det hele profesjonelt fremført med følelse og innlevelse.

Og vi møtte *Vera Grønlund* som i sin tid var skuespillerinne på *Nationalteatret*.

På jubileumsfesten spilte hun scener av *Peer Gynt* med sin partner *Rolf De Caspary*. Ikke nok med det: *Vera* sang og klimpret på sin gitar, og *Rolf* (som også har syslet med teater) imponerte med opplesning og rollespill. Talenter som så absolutt burde mer frem i rampe-lyset.

Mangfoldige *Catharina Normann* sto også frem. Denne gang sang hun solo, nemlig “Mot Kveld” av *Agathe Backer Grøndal*, *Maria Quislings* yndlings-

sang, og “Nærmere Deg min Gud”, som fru *Normann* sist sang offentlig i *Vår Frelsers kirke*, ved en minnegudstjeneste for de falne i krigens slutfase. *Bergljot Holther* akkompagnerte henne, og det vakre innslag ble mottatt med stor glede.

Blant underholdningskrefte-merkene vi oss også *Olav S. Bamle* fra *Ørvella* ved *Notodden* som overrasket med gamle folketonen fra dalene.

Og timene gikk, og mens folket nøt rettene fra restaurantens veldekkede bord (og dessuten boller og kaker, bakt uker igjennom av fru *Solveig Haugerud* og døtre) gikk praten livlig, minner dukket opp, gamle venner fant hverandre og alle enedes om *Folk og Land's* store misjon for, ja nettopp, folk og land.

Den i alle deler vellykkete fest ble avblåst av festkomiteens formann, medredaktør *Kjell Blich Schreiner*, som takket for fremmøtet og ønsket alle velkommen til et gjentreff i år 2001 - på 50-års jubileet.

E. Tokle

Barn av...

Forts. fra side 3

min fars kaliber, og på mengder av hans venner, som jeg kjenner og akter, er uverdige, og det er en skam, ikke for dem, men for det folket som enda ikke har forstått hva som kom over det i tredveårene, og i 1940.

Personlig trenger jeg ikke nye data eller påvirkning, for min oppfatning er klar nok, - men jeg er glad for det arbeide dere gjør, av hensyn til mine fire barn, som derved en dag får bedre grunnlag for å forstå sin norske bestefar.

Erik Arveschoug

SLIK SKAFFET NS MAT TIL LANDET

LITT OM MINISTER EIVIND BLEHRS INNSATS UNDER OKKUPASJONEN

Nasjonal Samlings kamp for å skaffe det norske folk mat og andre forsyninger under okkupasjonen er mer spennende og risikofylt enn den mest fantasifulle forfatter kunne finne på. Så dreide det seg da heller ikke om fantasier, men helt konkret om et folks redning fra nød og kanskje sultedød. Men kampen ble vunnet. I motsetning til hva folk flest tror, importerte Norge under okkupasjonstiden langt mer fra Tyskland enn vi eksporterte. NS-regjeringen greide å komme ut av krigen med en netto clearinggjeld til Tyskland på 8-900 millioner kroner - etter dagens priser

ville det dreid seg om minst ti ganger så mye. Og dette er penger som NS direkte har spart Norge for - gjelden er selvfølgelig aldri betalt.

Det har vært og er vanlig å karakterisere NS-folk som viljeløse nikkedukker for tyskerne. Om man gjør seg den møye å finne ut hva som virkelig hendte, blir inntrykket et annet.

I Administrasjonsrådets tid og også så lenge ordningen med de kommisariserte statsråder eksisterte, hadde Finansdepartementet, Forsyningsdepartementet og Departementet for Handel, Industri, Håndverk og Fis-

keri vært under administrasjon av folk som *ikke* var NS. I denne tiden var det tyskeren senator Otte som hadde herredømmet over de to sistnevnte departementer, og tyskerne hadde norsk arbeidsliv, norsk produksjon og norsk næringsliv under sin kontroll. Den 1. februar 1942 ble Quisling-regjeringen dannet, minister Eivind Blehr overtok de samme to departementer og forholdet ble et helt annet. Senator Otte har etter krigen selv uttalt: "I september 1940 kunne jeg tale om mitt ansvar. I februar 1942 var dette meg ikke mulig, for jeg var rådgiver, mens den norske regjering hadde ansvaret".

Og hvordan forvaltet så NS-ministrene dette ansvar? Senator Otte sier det slik: "Jeg skrev den gang: "Det var åpenbart at de nye ministre slett ikke hadde til hensikt å samarbeide nærmere enn høyst nødvendig med Rikskommisariatets kontorer. Man opptok ethvert forslag nærmest som formynderi". " Og senere: "Alt i alt uhyre vanskeligheter, mot hvilke NS-minis-

trene kjempet innbitt, for å avverge ulemper for befolkningen og oppnå fordeler. Dertil kom at Tyskland bare ville gi de nødvendige råstoffer og næringsmidler mot tilsvarende motydelser og en langsom avvikling av clearingsaldoen, som var i Tysklands favør. Når tross dette situasjonen ble mestret... så er det en uhyre ydelse som ennå er av særlig betydning, idet man i dag anerkjenner, at dette land har lidt minst av alle krigførende land i Europa".

Nedbetaling av clearinggjelden med økte vareleveranser, forlangte tyskerne. Det som skjedde, var at Blehr i løpet av sin minister-tid fra 1/2 1942 til 30/4 1944 klarte å øke gjelden til Tyskland med mellom 500 og 600 millioner kroner, dvs. at importen i denne tid langt oversteg eksporten.

Allerede få uker etter at han overtok, sto Blehr overfor en meget kritisk situasjon. Landet hadde bare brødmel for 43 dager, og den 18/3 1942 fikk han i tillegg melding om at 25.000 tonn korn som var lovet fra Hamburg, ikke ville bli

levert. Mens Reichskommissar til da hadde nektet enhver direkte forbindelse mellom norske statsråder og den tyske regjering, tvang Blehr tyskerne til å skaffe ham et fly til Berlin, hvor han oppnådde å få en avtale med det tyske ministerium for næringsliv og ernæring, den såkalte Backe-Blehr-avtale, som effektivt sikret Norge rimelige forsyninger av korn og fett i resten av okkupasjonstiden.

Også når det gjaldt forsyning av andre varer, gjorde minister Blehr en glimrende innsats.

At Blehr ble lite populær i Reichskommisariatet, sier seg selv. Det forelå faktisk planer om å ta ham av dage. Det var også Blehr Terboven siktet til da han på et møte den 26/9 1943 uttalte at "den forvaltningssjef som ut fra en falsk forestilling om hva som tjente Norge best, nektet å mobilisere selv den siste kilo tinn for rustningsindustrien, ikke engang var verdt et skudd, men bare en strikke".

Nikkedukke - eller hva? ●

En høst- og en vårblostm til "Folk og Land" fra Pernille

Pernille, - hvem husker vel ikke henne.

Gjennom mange år skrev hun sine "kjeller"-petiter i "Folk og Land", og ble utrolig populær blant leserne for sine bestemte og slagkraftige meninger som også var informative og humoristiske.

Det var et hardt slag for oss alle da hun ble rammet av en sykdom som til slutt tok hennes liv.

Som et kjært minne om vår Pernille tar vi med denne høst- og vårblostm hun sendte oss for tyve år siden, - til bladets 30-års jubileum.

MÅNEDENS PERNILLE

Valget er over, og Faremo er blitt gjenvalgt som stortingsrepresentant. Men

Hva Faremo vil fare me' i neste periode, ja, vare ve' å mare me' det får vi ha til gode

Det følger vel nye forsøk på å få innført pressesensur og på å få forbudt i alle fall "Folk og Land". Det vil i så fall ikke være første forsøk, men neppe heller det siste.

Men "Folk og Land" har i oktober overlevet tredve år, tross all landets motgang og angrep. Her burde jeg vel

helst fått far eller en annen av hans generasjon "landssvikere" til å overta skrivemaskinen, for jeg var ikke helt blitt ti år engang, da organet vårt kom ut for første gang. "Vårt"? Ja! For jeg hadde så sikkert som alt i verden vært "landssviker", dersom jeg hadde blitt født i tide til å kunne bli det. Så da kan jeg vel også fortsatt føre tastene uten å overlata dem til notoriske "landssvikere".

Det er ikke noe stort organ, det har ikke en million lesere som et av løssalgsavisene skryter av. Men til gjengjeld leses det fra første til siste side. Riktignok ikke på busser, på tog og på trikker og der hvor leseren kan ses av mennesker, men heller i lønnkammeret, for ennå

er det ikke passende å lese et organ som "Folk og Land" offentlig tredve år etter at det ble startet og trettiseks år etter at den andre verdenskrigen sluttet. Eller trettiseks år etter at krigen var over for Faremo og alle andre maremoer.

Men jeg vet at det ikke bare er forhenværende "landssvikere" som i lønndom studerer "Folk og Land".

Det er vel disse jeg først og fremst vil henvende meg til; disse som ikke er forstokket, disse som ikke bare kunne tenke seg, men ønsker og vil at det skal bygges farbare broer over motsetninger som ligger en menneskealder tilbake, disse som mener at *freden* kom

tilbake til Norge i mai 1945, disse som mener at det var rett og at det var urett på begge sider.

For det var det da. Og fordi det offisielle Norge ikke ville innse dette, og for de av "de andre" som dog mente at det var slik, måtte "Folk og Land" stables på benene slik at disse røster ikke bare skulle bli røster som ropte i ørkenen.

Jeg skrev ovenfor at jeg gjerne skulle ha vært landssviker. Da kunne jeg antagelig ha vært slagkraftigere på tastene. Det er mye som har gått meg forbi, mangt jeg ikke har hatt tid eller anledning til å sette meg inn i av det som hendte i de tyve første år etter 1945, - selv følt på sinnet hvordan det må ha

vært å bli frakjent ethvert edelt eller hederlig motiv for det påståtte "landssvik". Ett er å føle for andre, noe annet å bære det med seg, inne i seg, rundt om seg.

Men siden 1951 har det da også eksistert et organ som de fordømte kunne la sine følelser komme til uttrykk i, når trykket ble for stort i kjelen og lysten til å gå amok steg og steg. Ikke rart at mange ville ha det forbudt, hva ville det ikke ha øket millionopplaget dersom det hadde vært amoktilfeller.

Det å få kunne skrive i "Folk og Land" letter også mitt kjeletrykk, og forhindrer at jeg blir Norges første kvinnelige berserk.

Pernille

DALAI LAMA

En åndelig kraft, og en veileder for sitt folk

Av E. L., Oslo

Religionen har vært en av de mest inngrepene og skjebnebestemmende krefter som historien i det hele kan oppvise; den har preget de forskjellige tidsaldre og satt sitt stempel på dem, både på det ytre og indre plan. Arkitektoniske og kunstneriske undere laget av kyndige, villende hender og skapende sinn, kultisk visdom og livets ukrenkelige bud i uødde skrifter, kjærlighets-evne og livsfylde, veksler med den mest sneversynte og fanatiske intoleranse, ubønnhørlig utryddelse av annerledes troende, pinsler og massemyrderier. De grusomste rituelle handlinger har krevd strømmer av blod og et hav av lidelser.

Religionen er et brohode i menneskets indre verden, og derfor er den alle kulturformers mor og livskilde. I dag har religionen mistet rotsfettet i den vesterlandske kulturkrets, og herfra brer det seg en sekulariseringsprosess som ringer i vann. Når denne forbindelsesmulighet blir borte, ebber kraften ut og kulturformen luter med fall.

Vi lever midt i en forfallstid som ikke minst omfatter det religiøse område - ja, kanskje har sitt sentrum nettopp her. Det er derfor nå mer enn noensinne nødvendig å finne den livgivende kilde i religionsdannelsen for å kunne øse av den - på vår måte.

I vårt overflodighetssamfunn, hvor det meste dreier seg om materielle goder, men merkelig nok også om økonomiske problemer, er det tankevekkende å befatte seg med fjellandet nord for Himalaya, nemlig Tibet, som i de siste 40-50 år har vært en kjempende fangeleir.

Tibetanerne er intelligente og på sin måte høyt kultiver-

te mennesker, som under de rådende forhold har evnet til å lide. Intet folk har vel lidd mer siden den annen verdenskrig, mener Dalai Lama. Deres lidelser er ikke forbi, de vil komme til å fortsette helt til kineserne forlater deres land, eller tibetanerne opphører å eksistere som rase eller religiøs gruppe.

Utenverdenen forbinder tibetanernes skjebne med Dalai Lama. - Etter langleting hadde den tibetanske regjering, utsendinger fra hvert av de gamle fylkene i landet, embetsmenn og diplomater, funnet at nettopp den lille bondesønnen på fire år var reinkarnasjonen av Dalai Lama. Nå ble han innsatt av regjeringen og folket i Tibet som den fjortende Dalai Lama, Landets geistlige og verdslige overhode. Dette skjedde i 1939. Dalai Lama er i dag en mann på 66 år, og hans liv har fulgt hans folk gjennom krise, krig og opprør til det bitre nederlag. I mange år har han fra sin landflyktighet i India arbeidet for at dette merkelige fjellfolket ikke skal bli glemt og at det skal være en utfordring til den frie verden.

Vi kan følge den fjortende Dalai Lama gjennom hans barndom, fra det fattige bondehjemmet til slottene i Lhasa, i våpenløs kamp mot kinesiske kommunister frem til den dramatiske flukten på hesteryggen til India, som i 1959 skaket opp hele verden. Med verdighet og ydmykhet har Dalai Lama i alle år arbeidet for sitt store mål: Ett fritt og selvstendig Tibet basert på den buddhistiske åndelige kraft.

Stort sett kan man si at tibetanerne var høye og kraftige, og fra naturens hånd var de hardhudet og dristige, men disse egenskapene ble mildnet og avdem-

pet av deres tro. Ydmykhet og barmhjertighet, måtehold, godhet, hengivenhet og omtanke for alle andre skapninger var de dyder deres tro satte høyest.

Grunnprinsippet i det tibetanske system er å utvikle og berike elevenes ånd ved å bringe dem kunnskaper på mange forskjellige felter, så vel på det verdslige som på det åndelige plan. På de høyeste trinn undervises det i legekunst, sanskrit, dialektikk, kunst og håndverk samt metafysikk og religionsfilosofi. Dalai Lama fikk sin magistergrad i metafysikk etter mange års studier av Buddhas opphøyete lære. Og et er sikkert at alle vanlige tibetanere la minst like stor vekt på de åndelige ting som på de materielle.

Dalai Lama hevder at tibetanerne var lykkelige. Griskhet skaper misnøye, lykken finner grobunn i et fredlynt sinn. Livet var nok hardt og slitsomt for mange tibetanere, men de var ikke slaver av sine ønsker; og kanskje ga det enkle livet, fattigdommen og karrigheten blant deres fjell mer fred i sinnet enn man finner i de fleste av verdens storbyer.

I 1948 fikk den tibetanske regjering nyss om at det var kinesiske spioner i landet. De var kommet for å finne ut hvor sterk hæren deres var, og om de fikk militær hjelp fra noen fremmed makt. De faktiske forhold var enkelt å besvare. Ingen militær hjelp fra utlandet. På den tid var det kun seks europeere i hele Tibet. Ingen av dem hadde noe å gjøre med militære saker. Den tibetanske hær besto kun av 8500 offiserer og menige, som optrådte som en politistyrke for å vokte landets grenser.

I tidligere århundrer hadde det alltid vært en viss religiøs samfølelse mellom China og Tibet, men nå var tibetanerne ikke bare truet av

militær underkastelse, de kunne også risikere å bli påtvunget et materialistisk livssyn, som var helt fremmed og i den utstrekning en del i Tibet hadde kjennskap til det, sto for dem som direkte avskyelig.

Etter såkalte forhandlinger, som var den rene parodi, hadde den kinesiske regjering gitt "Folkets frigjøringshær" ordre til å rykke inn i Tibet.

Dalai Lama hadde tidligere under en lengere reise i China registrert en absolutt ensrettethet som nettopp er kommunismens styrke; men han kunne ikke tro at kineserne noen gang ville greie å redusere tibetanerne til en slik åndelig trelldom, skriver Dalai Lama i sin bok: "Mitt liv og mitt folk", hvor en del av disse opplysninger er hentet fra. Videre: "Religion, humor og individualitet er selve livet for tibetanerne, og ingen tibetaner ville noen gang godvillig bytte ut disse godene mot rent materiell fremgang, selv om ikke slikt bytte samtidig medførte underkastelse under en annen rase."

I 1959 sendte Dalai Lama en henvendelse til FN og omtalte bl.a. den umenneskelige behandling og de forbrytelser mot menneskeheten og religionen som det tibetanske folk har blitt utsatt for av de kinesiske okkuperanter.

Dalai Lama uttaler på side 186 i sin omtalte bok følgende: "Ti tusener av vårt folk er blitt drept, ikke bare under militære aksjoner, men enkeltvis og med overlegg. De er blitt drept - uten rettergang - fordi de var mistenkt for å motarbeide kommunismen, for å ha samlet seg for store formuer, simpelthen på grunn av sin posisjon, eller uten noen som helst grunn i det hele tatt; men først og fremst er de blitt drept fordi de ikke ville oppgi sin religion. De er ikke bare blitt skutt, men pisket i hjel, korsfestet, levende brent, druknet, vivisekert, sultet i hjel, kvalt, hengt, skoldet, levende begravet, halshugget, sprettet opp så tarmene veltet ut.

Disse avlivelsene har foregått offentlig; ofrenes bybarn, deres venner og naboer er blitt tvunget til å se på; øyenvitner har skildret dem for kommisjonen. Både menn og kvinner er blitt drept langsomt mens deres egne familier måtte stå og så på; små barn er blitt tvunget til å skyte sine foreldre." Med kommisjonen menes her "International Commission of Jurists, Genève 1959 og 1960.

Videre: "Mange tusen barn, fra femårsalderen til spedbarn som ennå ikke er avvent, er blitt tatt fra foreldrene, og siden har ingen sett dem. Og foreldrene som protesterte er blitt fengslet eller skutt. Kineserne sa enten at foreldrene kunne arbeide bedre uten barna, eller at barna ville bli sendt til China for å få skikkelig opplæring."

Det blir også berettet om andre former om umenneskelighet. "På grunnlag av alt det bevismateriale som ble samlet, uttalte den internasjonale kommisjon at den anså kineserne som skyldige i "den alvorligste forbrytelse som noen person eller nasjon kan anklages for"; det vil si et folkemord, "med det forsett helt eller delvis å utrydde en nasjonal etnisk, rasemessig eller religiøs gruppe som sådan".

Dalai Lama beretter et annet sted i sin bok følgende:

"Til tross for de forferdelige forbrytelser kineserne har begått i vårt land, finnes det absolutt intet hat mot det kinesiske folk i mitt hjerte. Jeg tror at en av de største forbannelser og farer i vår tid er tilbøyeligheten til å la et helt folk få skylden for forbrytelser som er begått av enkeltpersoner. Jeg har kjent mange prektige kinesere. Jeg har en mistanke om at ingen i hele verden er mer sjarmerende og siviliserte enn de beste av kineserne, og ingen er grusommere og ondere enn de verste av dem. Våre fiender er ikke kommunismen eller China; våre eneste fiender er en del av de kinesiske kommunistene. Grusomhetene i Tibet

Dalai Lama

Forts. fra side 6

er begått av kinesere av verste sort, en liten prosent av deres soldater og offentlige tjenestemenn som var demoralisert av bevisstheten om å ha makt over liv og død. De fleste kinesere ville skamme seg dypt hvis de visste hva som har foregått; men naturligvis har de ikke kjennskap til det. Vi bør ikke strebe etter hevn over dem som har begått forbrytelser mot oss, eller gjengjelde deres forbrytelser med andre forbrytelser. Vi bør betenke at ifølge Karmas lov står de i fare for å måtte leve i usseldom og elendighet i senere tilværelser, og at vår plikt mot dem, som mot alle andre skapninger, er å hjelpe dem til å stige opp mot Nirvana i stedet for å synke ned til lavere trinn av gjæfødselen. Den kinesiske kommunisme har bestått i tolv år (skrevet 1961 - red.anm.) men vår tro har bestått i to tusen fem hundre år, og vi har Buddhas løfte om at den skal vedbli å bestå i like lang tid før den blir fornyet ved at en annen Buddha trer inn."

Som en passende avslutning kan det her nevnes essensen i Dalai Lamas samfunnssyn:

"Min personlige overbevisning er at regjeringsmakten alltid bør utøves i samsvar med folkets vilje og i samarbeid med dets representanter. Jeg er villig til å forsøke å gjøre alt hva mitt folk forlanger av meg, men jeg har ingen som helst trang til personlig makt og rikdom. Jeg nærer ikke den ringeste tvil om at i denne ånd og med vår religion som rettesnor vil vi i fellesskap makte å løse et hvilket som helst problem vi måtte bli stilt overfor og skape et nytt Tibet som føler seg like vel i den moderne verden som det gamle Tibet gjorde i sin isolasjon.

Alt dette hører fremtiden til.

I hine hårde tider...

Kaia

I den gamle rosemalte kisten fra 1700-tallet fant jeg ikke bare oldefars mange skrifter fra okkupasjonstiden, men også papirer fra tiden forut denne.

Kanskje lesere av *Folk og Land* (som oldefar naturligvis abonnerte på) vil ha interesse av denne beretning fra hans hånd:

– Det er ofte noe patetisk ved å blade gjennom gamle fotoalbum. Disse ofte gulnede bilder som lar en føle seg lik en gjenganger som påny søker å fange i glade minner og en smilende solgangsbris gjennom senalderens vinter. For hvem tar vel egentlig bilder i mørke stunder når hagen er tung og dystert? Derfor gir de da også et slags fornyelsens bad, en sinnsrenovasjon, som når en ørkenvandrer ser seg tilbake mot den oase han forlot. Han drakk av kilden, han høstet dadlene, men enset ikke slangen ved treets rot. Slik det også hadde seg med den tapre legion som den solfylte sommeren 1916 reiste sine telt på Gardermoen. Dette hadde seg slik:

Det utgikk en kallelse til få, men utvalgte, unge menn om å stille på moen en tidlig sommerdag. Til utdannelse av et officerskorps i intendaturen, het det. Vi tygget litt på ordet "intendantur", - var ikke dette dette en fornærmelse mot vår fysikk, - var vi ikke i vår manndoms fulle vår. Vi var da verken låke eller skakke. Nei da, nei da, men man måtte ha noen virkelig intelligente folk til dette verk. Dette var noe vi forsto og i så måte var jo utvalget representativt. Vi led ikke av noen falsk beskjedenhet der. Vi skulle være en avantgarde (det hørtes stort og bra ut) for hærens fremrykning. Vi skulle tegne krokier av høvelige leirplasser, beregne materiell og forbruk av dette og hint. Det var således en meget

unge bryst hevet seg i patriotiske bølgeslag. Ved kurssets slutt ville vi være korporaler med en rød dusk på bajonetten og ledelse av en tropp på 8 mann. Men ennå mer levende: Ble det krig i landet ville vi automatisk forfremmes til secondløytnanter, da med en gul strek på skulderklaffen. Dette var jo storveis. For en secondløytnant den gang var jo uendelig meget mer enn i vår tid hvor officersgraden er så meget billigere. Så vi gikk jo der så smått og håpet, gud bedre. Vi hadde ennå ikke hørt fra de døendes skrik på slagmarken eller kanonenes dumpe drønn fra Verdun. Der var verken radio eller TV og pressens utenriktjeneste var mer enn skral.

Så ble vi da iført noen fine, hvite jakker, ja, så fine at vaktene over hos den gemene hop, som hadde sine kvarterer i brakkene, uvilkarlig gjorde honnør for oss. Som "Ein Wesen høherer Art" som det sto i den tyske eksempelsamlingen fra skolen. Dette fant vi overordentlig tiltalende og vi la alltid våre promenader forbi dem. Inntil de oppdaget vår rette status og det ble livsfarlig å komme dem nær. Våre kamerater representerte de forskjelligste typer. Blant disse var en ung aksjemegler som var revnende fortvilt over å måtte kaste bort disse herlige sommerdager på noe så vettløst som å tegne krokier i stedet for å kunne delta i hovedstadens hektiske dans rundt gullkalven. Denne makabre dansen som skapte millionformuer på no time. Men vi andre, som ingen aksjer hadde, vi nøt det frie liv, borte fra alt som dystert var. I vår teltgruppe hadde vi med en ung mann fra en av Østfoldbyene. Han ble vår "Klondikekilde". Han var en noe godtroende og snill gutt, sønn av et virkelig solid megler- og rederfirma, så å si. Vi fant det moralsk forkastelig at han nå kanskje skulle fal-

le i hendene på noen av de andre, som muligens skammelig ville utnytte ham. Våre gode hjerter inkluderte ham derfor i vår gruppe. Vi skulle våke over ham. Selvsagt måtte han jo erlegge en viss tributt. Der fantes jo så mange rovgriske kamerater å verne ham mot.

Vi studerte derfor med nidkjærhet alle kurslister, særlig da Bruusgård & Klosteruds aksjer, hvis gradestokk vi holdt vår venn nøyte underrettet om. Skulle nå denne vise en sterk oppgang betød dette kjøttkaker og rødgrøt med fløte på det stedlige lille hotell. I det hele tatt ble han så nydelig tatt hånd om at vi fikk et pent takkebrev fra hans opphav ved sesjonens slutt.

Foruten nedskriveren, selvsagt, så var der også en del andre senere celebre karer i leiren. Blant andre Frede Castberg, Ragnar Frisch og Mikkjel Fønhus. Når den siste i de sene kveldstimer foredro sine skisser fra skog og fjell, var det som om vi hørte villmarkens dyr på sin ferd etter nattrov. Eller det suste lindt gjennom hans tette skoger, inntil snorket fra en mer realistisk sidemann brutalt skar stemningen over. Men den gode Fønhus led av noen særdeles svette føtter, hvis odør sjenerte våre fine neser. Det ble derfor vedtatt at disse hans undersåtter skulle anbringes utenfor teltduken når Morfevs var i vente. Henni seit etc.

Vi levde en idyllens og fredens tilværelse. Med våre unge år var vi atskillig yngre den gang enn samme aldersklasse i dag. Når vi om kvelden kom marsjerende inn i den vakre leiren vår med duften fra de vakre birketrær så kom "Bollekonen" vår med sitt duftende bakverk, 8 øre pr. stk, - en makeløs godbit å ta med inn i spiseteltet. Der var utmarsj til Hurdal, med rikelige blåbærpauser underveis. Men ved siste etappe fiffet vi oss opp og i de siste minutter før innkomsten tok vi en springmarsj som virkelig imponerte det stedlige folket.

Denne manøver hadde sin

psykologiske klokskap: Den skulle bevege pikehertene. Denne trette og utslitte ungdom, hvis patriotiske svette sank over dem som mildt værregn "Theirs not to reason why...". Og i den vakre julinatt gikk dansen ved Hurdalsvannet over de grønne vange. Jeg minnes en fager sylfide som... nei, forresten min kone kunne komme til å lese dette.

Men utenfor denne tilværelsen i sol og friluftsglede steg senere frem et annet bilde som tidligere ikke hadde kunnet forurene våre sinn: Dyrtiden og de vanvitlige spekulasjoner som foregikk. Mens millionene rullet fikk gruvearbeiderne avslag på sitt krav om en to øre i tillegg på timelønnen. I sin utmerkede bok "Jerntid og jobbetid" forteller Per Vogt at Norge ble dyrere å leve i enn noe krigførende land. En forunderlig hektisk selvopptatthet med grå islett av undergangsstemning var i ferd med å trenge seg frem. Nå skulle det leves tross millioner døde og lemlestedde. Tross Verdun og Dardanellerne, tross Ypres og Isenzo. Vi var rike for første gang i historien, vi var utvalgte, vi kunne hytte våre skinn. Vi kunne... Ja, hva var det vi ikke kunne. Det var en uhyggelig tid. Vi skulle jo være "nøytrale". Det var umulig, moralsk sett. De engelske blokadekjøp - for å hindre mattilførsel til Tyskland førte til at tusener og atter tusener av velfylte sildetønner lå på Festningskaien i Bergen og råtnet bort. Men de var kjøpt og betalt med gode engelske pund. Det tyske folket reagerte naturligvis og det førte til den uinnskrenkede U-båt-krig med alle dens redsler.

Dette var sommerens bakside av medaljen. Det var en mollkonsert på svarte tangenter som hin deilige sommer på Gardermoen lå utenfor våre ører.

Vi fikk vår røde dusk, men secondløytnanter ble vi ikke, - og takket senere Vår Herre for det.

Den systematiske forfalskning av historien pågår fremdeles for fullt

Det var engang...

Vi føler oss ute av takt med et samfunn som godtar slikt

Av Hafr.

Vi gjengir nedenfor slutten av et langt brev som en NS-mann har sendt en venn "på den andre siden". De synspunkter som her kommer frem, tror vi deles av svært mange NS-folk

At man ville høste noen erkjentlighet hvis krigen skulle gå den vei at Nygårdsvold & Co. kom tilbake, var det nok ingen i NS som drømte om. Noen hadde gått så langt, hadde engasjert seg så sterkt for en fremtid under tysk dominans, at de ikke kunne se den nye situasjon i øynene. Men det store flertall mente nok, at selv om man vel måtte tåle både fantord og utfrysninger på grunn av sine sympatier for taperen, så ville bare en liten del kunne rammes av noen lov. Man regnet jo med loven slik den var ved okkupasjonsens begynnelse, og med redelig, objektiv bedømmelse av hver enkelt, hvis det skulle komme så langt som til rettssalen. De aller fleste forklarte seg jo helt åpent, og brenning av arkiver o.lign. forekom nesten ikke.

Selv om man vel aldri kan bli riktig enige om okkupasjonstiden, så skulle ikke motsetningene være større enn at de, la oss si etter et snes år, stort sett kunne være glettet over og på vei til å glemmes. Historien viser at nasjoner, som har stått mot hinannen i åpen krig, forholdsvis fort har kunnet finne frem til fredelig samarbeid. Men dette vil gjerne være avhengig av den form fredsslutningen fikk.

I tilfellet Norge skulle man tro at forsoningen skulle kunne skje forholdsvis lett. Man arbeidet jo for så vidt for det samme; et mest mulig fritt og selvstendig

Norge - men var uenig om hvilken løsning som var den beste. Der var like gode nordmenn på begge sider. Situasjonen var forvirret og vanskelig. Det elendige forsvarsberedskap og den flyktende regjeringens evneløshet gjorde et dypt inntrykk på mange. Så krigen, den totale kapitulasjon, og 5 års okkupasjon under trykket av en hård okkupasjons og en hensynsløs krigspropaganda fra London. Det var sterkt formildende omstendigheter for at landsmenn endte i hver sin gruppe.

Hårde fakta sier imidlertid at mer enn 30 år etter har de tapende ikke samme rettigheter og ikke samme frihet til å hevde sine meninger som de seirende. Og de tapende holder seg stort sett for seg selv - blant sine egne.

Og her er vi ved den form fredsslutningen fikk, og fredsslutningen vil for oss si det såkalte *rettsoppgjør*.

Alle som var gjennom det føler seg dypt krenket, skuffet og urimelig behandlet. Dette var ikke lov og rett. Et samfunn som behandler oss slik vil vi ha minst mulig med å gjøre.

Først begrepene *landssvikere* og *nasjonal holdning*, som ble kastet ut i mai-dagene 1945. en frontkjemper, som frivillig har risikert livet for en sak han mente var Norges sak, vil ikke, så lenge han lever, forsone seg med slike betegnelser. Da man så kom i retten var det ingen vanlig norsk rett, men en særdomstol, hvor skyldspørsmålet var avgjort på forhånd og ens eget subjektive syn ikke ble hørt.

Alle skulle dømmes. Skulle norsk straffelov så noenlunde følges måtte Norge som stat være krigførende helt frem til 1945, og dette måtte være *alminnelig kjent*.

Dette ble fastlagt i en instruks til landets dommere, og de som mente noe annet ble ikke hørt, ofte ikke engang spurt.

Vi mener at etter alt det som hendte i 1940 var dette uanstendig. Det var ikke alminnelig kjent. Å bygge det hele på et slikt postulat var ikke en rettsstat verdig.

Disse inntrykk taper seg dessverre ikke, men blir holdt godt ved like av den systematiske forfalskning av historien, som fremdeles pågår for fullt.

Både i Norge og i andre land er det den dag i dag en ganske utbredt oppfatning at okkupasjonen av Norge skjedde ved forræderi og hjelp til angriperen fra NS. Selv om det vel ikke står direkte i norske historiebøker, kommer det stadig uttalelser, muntlig, i pressen, i leksika, som etterlater et slikt inntrykk. Videre forfalskes hele opptakten til 9. april - tyskerne gjøres til grumme og forræderiske overfallsmenn, som ville erobre og undertrykke Norge, selv om det, for lengst er bevist at dette langtfra var tilfelle. Det passer nok maktøverne fra den gang at hele sannheten ikke kommer frem, men den versjon som søkes utbredt er kompromitterende for NS.

Da vi skulle inn i NATO ble argumentet brukt, selv av Halvard Lange, som jo visste bedre: Nøytralitet har vi prøvet - vi så hvordan det gikk. Sannheten er jo at det gikk som det gikk fordi vi ikke forsvarte vår nøytralitet, og vel også fordi regjeringens vurderinger foran 9. april neppe var helt nøytrale.

Gyldendals leksikon (1965) skriver i avsnittet om Quisling:

"I samtaler med Hitler i desember 1939 slo Q. Inn på en åpen landsforræderisk

linje. Han fremhevet Norges strategisk verdifulle beliggenhet, og foreslo å sette i verk et nazistisk statskupp i januar 1940, med påfølgende innkalling av tyske hjelpestyrker. Hitler lovet økt støtte til Q's virksomhet, og selv om han riktignok foretrakk et direkte tysk angrep fremfor Q's statskupp-plan, så er det ingen tvil om at tilbudet om norsk bistand har virket sterkt stimulerende på hans angrepslyst."

Dette er til dels direkte galt. Det er latterlig å anta at den pensjonerte major kunne meddele Hitler og den tyske generalstab noe av verdi om Norges strategiske betydning eller kunne by dem noen bistand. Var det med Hirden Q. Skulle gjøre statskupp?

Det er jo også historisk klarlagt at tyskerne ingen militære planer hadde overfor Norge før etter Altmark-affæren i februar 1940. Til dels inneholder Gyldendals utredning slutninger og antagelser som ikke hører hjemme i et leksikon, som skal være tidløst og holde seg til helt sikre fakta.

I saken mot Ragnar Skancke vitnet domprost Hygen i retten: "S. var en god mann for kirken, han mente det godt og gjorde hva han kunne."

Det samme leksikon sier om dette:

"Han opptrådte meget aggressivt overfor kirke, skole og universitet og var skyldig i en rekke angiverier."

Aschehougs leksikon sier omtrent det samme.

Dette er en noen løsrevne eksempler. Det er uredlig behandling av historien. NS-folk må føle seg ute av takt med et samfunn som godtar dette.

««- Du må ikkje blanda desse folka saman med konsentrasjonslægra og masseutryddingar. Det er fine folk. Kan hende du ikkje bør fylgja det vanlege utgangspunktet om at dei hadde heilt urett. Kan hende du skulle snu på flisa og gå ut frå at dei hadde rett." Soleis formana den gamle læraren min, då eg ein haustdag for fem år sidan skulle til Nord-Gudbrandsdal for å intervjua dei gamle NS-folka."

Det er den unge forskeren Eystein Eggen som skriver dette i en lang artikkel, offentliggjort i "Dag og Tid" for 28. september og 1. oktober. Han fortsetter:

"Eg hadde på førehand sete nokre månader på loftet på Victoria Terrasse og lese rettsakane mot dei vel 700 medlemmane i Norddalen.

Eg hadde til dels vorte djupt imponert. Her var folk som vart dømde til både 8 og 10 års tvangsarbeid. Dei hadde snautt vore ute av uniformen sidan dei i midten av 30-åra byrja på underoffiserskolen. Åndskveiken hadde dei fått av Eskeland på Voss. Påtalemakta la seg i selen for å få slæge fast at desse uhyra nytta både tortur og vald. Men av dei tjukke dokumentbunkane gjekk det klart fram at i avhøyr etter avhøyr hadde motstandsmannen slege ein skrøne i hjel med den andre. "Uhyret" hadde då einast trekt på skuldra, sagt at forklaringa ikkje hang saman og byrja forfra att.

Av dei 700 domfelte var det einast eit par som i røynda tulla seg bort. Dette var ikkje vondskap; desse hadde nett ikkje funne opp kruttet eller gjort andre oppdagingar. Dei ville fått vanskar i eit kvart samfunn."

Eggen går så over til å skildre sitt møte med et par av "uhyrene", og han ble ikke mindre imponert da han traff dem i levende live.

Forts. side 9 ➡

En kommunistisk agitator ved navn Gerhardsen

Av Arne Åsnes, September 1962

I mai i år besøkte jeg gårdbruker og ordfører i Rindal, Nils O. Aune, og vi fikk oss en hyggelig prat sammen. Aune er kulturhistorisk interessert og har et helt museum på gården sin. Han er en kjempesvær gubbe som minner om boerpresidenten Paul Krueger. Hovedbruket har han nå overlatt til eldste sønnen og er nå kårman, men samtidig arbeider han mye på et bureisingsbruk når han ikke er opptatt som ordfører og herredssekretær. I kveldens løp spurte jeg ham om det var sant at han hadde kastet ut han Gerhardsen da han ekserserte.

– “Det var ikke akkurat slik det gikk for seg”, svarte Aune, “men jeg var med og arresterte ham, og da far døde lenge etterpå og jeg så gjennom papirene hans, fant jeg et gammelt brev fra “moen”, der jeg skildrer denne begivenheten for far”.

– “Har du brevet ennå”, spurte jeg.

– “Ja, jeg tror da det”. Og så fant han frem brevet, og jeg fikk sannelig lov å skrive det av. Et verdifullt lite tidsdokument, syntes jeg, til belysning av vårt fedrelands nyere historie.

Her er vedkommende avsnitt av brevet:

... Fredagskveld var jeg med i en interessant opplevelse. Jeg skulde gå vakt og så kom det en kommunistisk agitator hit, og jeg måtte være med og fakke ham. Jeg og Engdal fra Kristiansund tok ham mellom oss og puttet ham i fengslet herover.

Det var en gang ...

Forts. fra side 8

Den ene kaller han “ein einar, ein høvding og unntaksmenneske på alle vis”, om den andre at: “i heile dalen, ja, knapt nok i heile landet har det i dette hundreåret levd ein kropp som slik til siste atomsprengjande gnisten var bonde.”

Og så kom lensmannen i bil og kjørte ham væk. Han var i fra Oslo og het Gerhardsen, og han hadde med sig en medhjelper fra Hommelvik...

Aune fortalte videre at den kommunistiske agitatoren var sprelsk og storsnutet og forsøkte å slite seg løs så han kunne løpe bort, “men jeg holdt ham fast jeg”. Det var på Kirkesletta på Værnes, innen militært område, denne Gerhardsen drev kommunistisk oppvigleri og hisset soldatene mot offiserene.

“Er du sikker på at det var han”, spurte jeg.

“Å jau, det var rett han”.

Så spent og tilspisset som situasjonen er, har hele folket krav på en redegjørelse fra ham om dette nå foran valget. Han bør svare på om han synes han er rette mannen til å lede det norske folk i en eventuell krig og et felttog mot kommunismen og dens livsanskuelse.

Det blir ellers sikkert vanskelig å forklare og å få fremtidige generasjoner til å forstå hvorledes det egentlig hang sammen når en slik kommunistisk agitator få år senere kunne trekke sine landsmenn til ansvar for noe han kalte mangel på “nasjonal holdning”. Det er vel ikke for meget forlangt at han nå gir en definisjon av hva han mener med “nasjonal holdning” så vi som er blitt jaget for mangel på sådan kan få vite hva dette begrepet innebærer.

Det kan ellers være grunn til å minne om Platons ord: “Folket kan ikke avgjøre den klokeste politiske kurs. Skal et tilfeldig lune hos en lite omtenkstom velgermasse bestemme hvem som skal være våre politiske ledere?”

Jo takk, det merket vi

Arne Kiellands forslag om republikk i Norge fikk støtte fra SV-kolleger i Stortinget, men ble ellers avvist.

Johan Hagen kommenterer forslaget i “Verdens Gang”, og skriver bl.a.:

- Maktmisbruk og terror ble en forskånet for i maida-gene 1945, takket være Kongen og folkeregjeringen.

(!!! red.anm.)

«VARDEN» 7. juni, 1924

Dom i militærstreiksaken
Dommen i militærstreiksaken falt i ettermiddag. Lagretten kjendte samtlige skyldige med undtagelse av Lundsrud, som statsadvokaten indstillet til frifindelse.

Tranmæl, Meyer og Torp idømtes hver 5 maaneders fængsel. Nils Hønsvald fikk 120 dage, Zakariassen 90 dage, og Einar Gerhardsen, Rolf Hofmo, Severin Arnesen, Malfred Bergseth, Anton Kristiansen og Haakon Hoff 75 dager fængsel hver.

Samtlige fradømtes retten til å tjenestegjøre i rikets krigsmakt.

Borgerdåd

Borgerdådsmedaljen ble innstiftet 1819, og utdeles fra 1844 i gull (meget sjelden) og i sølv.

Den er bl.a. tildelt Nygaardsvold (1949) og Gerhardsen, (1972) antakelig for deres nidkjære anstrengelser for å bryte ned det norske forsvar i 30-årene.

Arbeiderpartiet vil derved rent taktisk reise seg sitt eget verdifullt minne i historien.

Dagbladet ombestemmer seg

NS-medlemmene var ingen minusvariant av befolkningen. De hadde noe høyere utdannelse enn folk flest.

Dette skriver Dagbladet i sin anmeldelse av boka “Fra idé til dom”, utgitt av Universitetsforlaget.

Bare for noen år siden ble vi av samme avis betegnet som åndssvake pasienter, ubegavede og kverulantiske mennesker.

V.

De sto frem “I SOLKORSETS TEGN”

Av de alt 150 tidligere NS-medlemmer Haagen Ringnes var i kontakt med, var det bare ti som gikk med på å la seg intervju i fjernsynsserien “I Solkorsets tegn”.

Av disse trakk to seg etter at opptakene var ferdige, på grunn av press fra nærmeste slektninger.

De åtte som trådte frem, og som vi har møtt på skjermen, var:

1. *Knut Baardseth*, Stange i Hedmark, tidligere NS-mann og frontkjemper. Bonde med flere tillitsverv i bondeorganisasjonene. Såret ved fronten, og kom senere i amerikansk krigsfangenskap. Er styremedlem i Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie (INO).

2. *Roald Astrup-Nielsen*, Bergen, aktiv NS-mann fra 1933, var en av Norges yngste og mest lovende jurister. Flyktet fra Espeland konsentrasjonsleir i Bergen under retssvikeroppjøret, og kom seg til Argentina med “Solbris”. Etter flukten skrev han en av etterkrigstidens beste bøker, “Eventyret om Solbris”, som ble utgitt på Marthiussens forlag. Boken er for lengst utsolgt hos bokhandlere og i INO, og nye opplag vurderes. I Argentina skapte Roald Astrup-Nielsen seg en karriere som forretningsmann, og er nå pensjonert.

3. *Kirsten Baardseth*, Stange Hedmark, tidligere medlem av Nasjonal Samling Ungdomsfylking, (NSUF) bondekvinn og gift med Knut Baardseth.

4. *Marna Pedersen*, Oslojente, tidligere medlem av Nasjonal Samlings Ungdomsfylking, (NSUF) datter av redaktør Odd Melsom, og såle-

des med god familiebakgrunn i nasjonal politikk. Er rådsmedlem for Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie.

5. *Arnfinn Vik*, tidligere NS-medlem og frontkjemper, bonde med solide røtter i norsk bondemiljø. Er en av de frontkjempere som har lengst fronttjeneste.

6. *Elisabeth Skogen*, Lier, tidligere medlem av Nasjonal Samling Ungdomsfylking, (NSUF) datter av okkupasjonstidens lensmann (tidl. fullmektig) i Lier. Kosmetolog og markedssjef. “Flyktet” fra Norge i 1945, gjennomgikk en solid utdannelse i Frankrike, og har i mange år bodd i Syd-Amerika hvor hun har hatt en ledende stilling innen kosmetikk. Elisabeth Skogen er en dyktig skribent, og på høstparten debutterer hun med “Aldri tilbake”, som kommer ut på kjent forlag.

7. *Eivind Saxlund*, Oslo. NS-medlem fra 1937, frontkjemper, jurist og underdirektør i Finansdepartementet, aktivt medlem av Den norske kirke, nedlegger et stort arbeide for våre sårede frontkjempere og falnes etterlatte. Er rådsmedlem for Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie (INO).

8. *Asbjørn Elden*, Oslo, var tidligere “rakfant” som gikk inn i NS for å få arbeide som anleggsformann hos tyskerne.

Ingen politisk eller nasjonal overbevisning, og en type som ble svært upopulær blant NS-folk.

Etter okkupasjonen tillitsverv i Arbeiderpartiet, men gikk ut p.g.a. krangel og stridigheter. Etter at AKP-ml trykket ham til sitt bryst, har han vært “Klassekampen”s husdiker.

Overlege Jon Leikvam:

I 1945 seiret demokratiet - men ikke rettsstaten

Jon Leikvam

“Det var en underlig form for rettsstat som ble innført i 1945. NS-folk, frontkjemperne og andre som var blitt angitt på grunn av sladder og rykter, ble arrestert og ført inn til overfylte fengsler og fangeleirer hvor det ikke var sørget for det mest elementære av utstyr, hygiene eller forpleining.

Verst var det at mange av dem som foretok arrestasjonene, var tidligere tyskerarbeidere som 8. mai skiftet ut anleggsspaden med norske armbind og britiske maskinpistoler.

Også blant de såkalte politroppene fra Sverige, “Smörgosserna”, var det mange pøbelaktige personer som aldri burde ha hatt noe med fangebehandling å gjøre.”

Dette forteller tidligere overlege ved samtlige fengsler i Oslo under og etter krigen, Jon Leikvam, i et intervju med redaktør Idar Aarheim i INOs pressetjeneste. Overlege Leikvam var i okkupasjonstiden kjent som superjössing. Han forhindret for eksempel flere ganger at norske motstandsfolk slapp å havne i tyske fangeleire - på medisinsk grunnlag.

Skremmende massepsykose

På spørsmål om ikke Leikvam som alle jössinger gledet seg over at krigen var slutt i 1945, svarer han:

“Jeg fikk i alle fall ikke anledning til å glede meg særlig lenge når jeg så hva som skjedde med de lands-

svikmistenkte i fengsler og fangeleirer. Det var skremmende å se på nærmeste hold hvordan seierherrene behandlet den tapende part og hvordan tyverier og den reneste gatejustis florerte. Det var som om disse folkene var gått fra vettet. De kunne ikke glede seg over krigens slutt uten samtidig å pine og plage andre.”

Mishandling under og etter krigen

Vi har hørt at tyskerne i blant benyttet seg av tortur under forhør, men forekom det også mishandling av de landssvikmistenkte som ble arrestert etterpå?

“Det tyske sikkerhetspolitiet, Gestapo, brukte i blant pinlige forhør for å fremtvinge opplysninger og tilståelser. Som lege må jeg si at det var sjelden at dette hadde påført fangene alvorlige, fysiske skader. De psykiske virkninger var gjerne verre. Seierherrene benyttet derimot ikke tortur under forhørene, men allikevel forekom adskillig av mishandling og vold. Alvorlige slag og spark var vanlig, likeledes simulerte henrettelser og de groveste trusler om både mishandling og skyting. Smertefulle oppstillinger og straffeeksersis hørte til dagens orden.

Ingenting skjedde til det bedre ved at jeg rapporterte forholdene.

Maten var også så dårlig og utilstrekkelig at mange av fangene i løpet av sommeren 1945, deriblant Quisling, led av mangelsykdommen beriberi.”

**Abonner på
Folk og Land
til et ungt
menneske!**

I 1945 var barmhjertighet straffbart

Av søster Johanne

Som utdannet Røde Kors-søster meldte jeg meg i begynnelsen av krigen til tjeneste ved fronten. Jeg var ikke medlem av NS og hadde heller ikke sympati for tyskerne, men mente at det var min plikt å hjelpe sårede uten hensyn til politikk eller landegrensler.

Min mening ble respektert av de overordnede på sykehuset, og av legene fikk jeg blomster og godord ved avreisen.

Jeg ble sendt til noen av de verste krigsavsnitt på østfronten og fikk fullt ut praktisere budene om barmhjertighet og menneskekjærlighet mot mennesker fra alle nasjoner.

I årevis pleiet jeg sårede tyskere, sovjetrussiske krigsfanger og frivillige fra mange land.

Fra skyttergravene ålet vi oss frem gjennom kuler og granatild for å hente inn sårede som lå lidende i ingenmannsland, og om ikke dette hørte til søstrenes oppgaver følte vi det som en plikt å hjelpe våre mannlige sanitetere med denne hjerteskjærende jobb.

Jeg kunne ha skrevet bøker om mitt feltlasarets innsats; om leger og pleiere som under kaotiske forhold sto på sin post i forsøket på å redde livet til sivile og uniformerte *medmennesker*. Jeg gjør det ikke, men beholder minnene for meg selv. Minner om helter som under Røde Kors-flagget falt i barmhjertighetens tjeneste.

Da krigen sluttet var restene av vårt feltlasarett innkvartert i en skole midt i Berlins ruiner. Uten nødvendig medisinsk utstyr hadde vi bare råd og trøstens ord å gi de tusener ulykkelige som kom til oss. Selv var vi

uttært av sult og anstrengelser, men ga ikke opp da amerikanerne kom oss i møte og ba om at vi måtte fortsette hjelpen. Mat og hjelpemidler ble skaffet til veie, og hånd i hånd med amerikanske Røde Korsvenner gikk vi på med fornyet kraft.

Da jeg en tid senere reiste hjem til Norge var det i bevisstheten om at jeg nå hadde gjort en innsats i den ånd også Norges Røde Kors forfektet.

Jeg tok feil! Vårt hjemlige Røde Kors forrådte både meg og mine medsøstre. Da jeg ble dømt til seks måneders fengsel for landssvik, ga ikke organisasjonen en lyd fra seg.

Her skulle min historie egentlig slutte, men la meg ta med denne godbit:

Et år etter oppholdet på Bretvet befant jeg meg på en av Amerikalinjens båter på veg til USA. Bort fra det land og folk jeg hadde elsket så høyt. I min bagasje lå pass og dessuten gode papirer fra en fremtredende amerikansk kirurg som jeg gjennom brev hadde fortalt om fredens redselsgjerninger i Norge.

Om bord i båten var en av mine naboer som gjorde turen til et helvete for meg ved å fortelle passasjerer og mannskap at jeg var landsvik. Det ble isfront og naboen gjorde seg til talsmann for at jeg måtte nektes adgang til Amerika.

Selvsagt var jeg spent da skipet omsider kom frem, og min glede var ubeskrivelig da hjertefine amerikanske Røde Kors-søstre under muntre velkomstrop eskorterte meg ned landgangen.

Min nabo, derimot, måtte gjøre vendereis.

Som kommunist var han uønsket i USA.

“FOLK OG LAND” FOR 25 ÅR SIDEN

Ragnar Sigmund Grude «Bonde i byen»

Slik presenterte han seg på sitt brevark, og slik ville han huskes og vurderes. Nå er han ved de eviggrønne markene og tar dem sikkert i øyesyn og til behandling med flid og akkuratess slik vi kjenner han. Det vil jeg gjerne tro. 6. januar, 1916 ble han født i Aurskog, og 8. oktober 2001 forlot han oss. Ragnar S. Grude er gravlagt ved Kongsdelene kirke i Hurum.

Grude var alltid aktiv og virksom med det han brant for. Mange har nytt godt av det i årens løp. Håndens arbeide og markens grøde brant han dfor tidlig. Arbeidstjenestetanken, som idealistene Erling Winsnes, Tor Strand og Odd Aukrust lanserte i mellomkrigstiden, grep den unge Grude ig bragte ham tidlig inn i ledende kretser i Den frivillige Arbeidstjeneste. Mange av dem ble senere ledere i Den norske Arbeidstjeneste som ble etablert av administrasjonsrådet i 1940 og «overtatt» av NS-styret i 1941 og gjort obligatorisk.

Grude ble entusiastisk med som intendant ved sentralledelsen. Dette var han særdeles godt egnet til. Han hadde eksamen fra Landbruksakademiet i Oslo og fra Hvam landbruksskole. Han hadde vært intendant og instruktør for militærnektene i den iltre tiden i slutten av trettiårene og ble nå en verdifull «resursperson» for den nye arbeidstjenesten.

Etter krigen startet han engrosfirma i frukt og bær. Delvis fra en gård han og hans far hadde leid og drev i Hurum, men også annen innenlandsk og importert vare. Med eget salgssted på Økerntorget i Oslo fikk han god omsetning og det gjorde ham i stand til å

ofre tid og arbeid på saken han brant for, nemlig det urettferdige etterkrigsoppgjøret. Vi kjenner ham som en uredd og veltalende debattant og som en god skribent. Gjennom en rekke gode forbindelser som han hadde fått i det politiske miljøet, klarte ha å påvirke rettenkende folk på høyt plan. Grudes hjerteresaker var den famøse «Elverumsfullmakten» og Hambros uriktige beskrivelse av det som der foregikk. Også Kongens nei til de tyske forhandlere har han gjennom sin onkel, Halvdan Koht, kunnet gjendrive. «Det var eg som sa nei», hevdet den gamle professor i historie, tidligere utenriksminister og onkel til Ragnar S. Grude i en samtale hjemme hos denne. Samtalen er tatt opp.

Kapitulasjonsavtalen var også blandt de forhold som han veldokumentert fremla for sine forbindelser. En av de mange forbindelsene Grude aktiviserte var Senterpartiets Erlend Asdahl, som både skriftlig gjennom avisartikler og på annen måte ga uttrykk for forferdelse over at rettsoppgjøret var gjennomført på falske forutsetninger.

Vi møtte Ragnar S. Grude gjennom hans «skrivrier» og gjennom innlegg på møter og i samtaler. Alltid redelig, langt fra selvhøytidellig og med solid humor. Den siste tid var han sterkt plaget etter et insektangrep (flått) som ga ham talevansker. Vi følte med ham, men kunne glede oss over hans aktiviteter med sin velbrukte skrivemaskin helt til det siste. Hans gode tanker og meninger ble spredt til mange, og de lever fortsatt i oss. De er lagret og brukes med respekt og takk.

Hakon Warendorph

Herre, - gi oss en god jul

Av H. E. N.

I en av de mange skjønne julehymner synger vi om festen i denne mørkeste tiden oss hos under jordens lovbestemte gang rundt solen. Vi synger noen strofer som i dag er meget aktuelle, og hvor det så vakkert heter: Julen er kommet med solverv for hjertene bange, - jul med gudsbarnet i svøp

under englenes sange.

Her har vi å gjøre med et fulltonende billedsprog som er lett å forstå selv for barn og folk med svekkede eller mangelfulle åndsevner. For disse to markerte verselinjer inneholder i en sum kristendommens grunnverdier med

særlig henblikk på julebudskapet. Hvor forskjellig er ikke denne kristelige symbolikk sammenlignet med vår egen tids perverterte og undergangsbetonte billedtale som vi ser den i malerkunsten, skulpturen og den såkalte poesi.

Med julens budskap om barnet som ble født i Betlehem møter vi det store paradoks, vi går inn i et spennings land, den spenning det er mellom den menneskelige forstand og evangeliets enkle budskap i skjønne symboler, bilder hentet fra vårt daglige liv i kampen for tilværet. I juleevangeliet er det tale om solverv for hjertene bange, vi møter de to store motsetninger i naturen, som heter lys og mørke, og denne fysiske virkelighet er kjent for alle og enhver.

Vår Herre han kommer til fattig og rik, og det minste sukk han fornemmer. Han hører i kjærlighet ravnens skrik og ingen av sine han glemmer.

Og så ber vi: Herre, gi oss en god jul, gi oss Ditt lys i denne mørke tid.

Bladpenger og vennegaver

Med dette nummer følger en kupong for fornyelse av abonnementet. Kupongen kan også nyttes til en vennegave. Våre abonnenter har alltid vært flinke med å innbetale bladpengene i rett tid. Det samme håper vi de vil gjøre denne gang.

Storparten av våre faste og trofaste lesere er kommet opp i en langt fremskreden alder. Frafallet blant dem er stort på grunn av sykdom og død, og vi har vansker med å fylle hullene etter dem.

La oss, som fortsatt «står oppreist», derfor gjøre vårt for at bladet ikke får økonomiske problemer.

Vennegavene har hittil reddet oss, og blir givergleden like stor fremover vil «Folk og Land» finne vegen til de tusener hjem langt utover år 2002.

Kanskje tiden også er inne til en oppfordring om å sanke inn noen abonnenter blant slektninger, hos venner eller i nabola- get?

Denne gang takker vi hjertelig for 37 vennegaver som gir oss kr. 9.160,- i kassa.

Her kommer kvitteringene:

Initialer	Sted	Beløp	Initialer	Sted	Beløp
H.K.A.	Porsgrunn	200,-	S.T.	Bergen	200,-
N.N.	Oslo	340,-	J.G.	Arendal	300,-
F.H.	Oslo	100,-	O.S.	Krøderen	140,-
N.N.	Oslo	200,-	H.W.	Oslo	1.000,-
E.H.	Nesbru	400,-	O.G.	Våler i Solør	1.000,-
M.A.	Ålesund	800,-	D.Ch.	Moss	140,-
B.H.	Fetsund	100,-	F.J.	Oslo	250,-
A.F.	Larvik	500,-	B.Aa.	Sunde	300,-
H.S.	Kristiansand	100,-	A.C.	Helle	240,-
J.B.	Oslo	100,-	E.G.	Rygge	240,-
N.S.	Leksvik	100,-	S.L.	Viksdalen	200,-
J.E.	Skien	100,-	R.B.	Halden	100,-
A.R.	Kvaløysletta	500,-	S.S.	Skårer	100,-
A.L.	Oslo	300,-	O.H.	Oslo	100,-
B.B.	Oslo	100,-	R.T.J.	Bergen	200,-
K.A.	Bøstad	100,-	S.K.	Lindköping	60,-
K.K.	Oslo	100,-	M.A.	Ålesund	200,-
H.F.	Stavanger	50,-	K.J.	Asker	100,-
L.P.	Åbo	100,-			

Nattlig audiens hos Quisling familjs räddning

Under denne denne over- skrift bragte Göteborgspos- ten den 7. juni på første side et stort intervju med Elfi Levy, som forteller at:

Hun og hennes mann er tyske jøder, som utvandret fra Tyskland til Norge i tred-

veårene. I 1942 ble hennes mann og to sønner på 19 og 21 år arrestert av tyskerne, og hun fikk greie på at de skulle sendes til Tyskland en bestemt dag. Fru Levy tok da straks en telefon til Quis- ling på Slottet og ba om å få

en samtale med ham på Gimle om kvelden. Det fikk hun, og i intervjuet heter det:

Quisling satt tyst en stund. Sedan sade han: Ni kan vara lugn. Jag skall se till at Er man och Era båda söner inte förs till Tyskland.

En kort stund betraktade han mig intensivt, och plötsligt log (smilte) han. Ni er en modig kvinna, sade han och nickade.

Midnattsaudiensen hos Vidkun Quisling var slut.

Redan dagen derpå fick hon veta at maken och sönerna hämtats om bord på fortyget (som skulle gå till Tyskland) strax före dets avgång och återförts till fängelset.

Fru Levy sammen med en datter på 16 år flyktet like etter dette til Sverige. Med hjelp fra den svenske regjering kom mannen og sønne- ne etter ca. tre måneder senere.

RETURADRESSE:
BOKS 32 39 ELISENBERG, 0208 OSLO - TELEFON 61 33 20 87

NR. 5 - 2001

Forventning til de sterke - omsorg for de svake

Det hevdes at Nasjonal Samling sto for tilbedelse av de sterke og forakt for de svake.

I dette innlegg av Hans Olavsens slås det fast at alle fakta viser at dette er fullstendig feil.

Hans Olavsens skriver:

Allerede i tidligere artikler har jeg pekt på hvordan Nasjonal Samling i sitt program viste stor omsorg for svake grupper. Som kjent forlangte Nasjonal Samling allerede i 1934 at det skulle innføres trygd for barn, gamle og uføre, og er ikke nettopp disse de aller svakest? Og når det gjelder beskyttelse av den vanlige arbeidstaker, heter det i NS-programmets punkt 11: "En arbeidets lov fastsetter arbeidsgiverens og arbeiderens rettigheter, deres innbyrdes samarbeid og bestemmer hvorledes interessetvister i arbeidslivet skal avgjøres. For å verne bedriftene og deres funksjonærer og arbeidere mot misbruk, endres børs- og aksjelovene, og ledelsens personlige ansvar skjerpes." Hensikten med alt dette var å hindre utbytting av arbeidstakerne og stanse manipulasjoner som kunne gå ut over dem.

Men den andre siden av saken er at de sterke innsats er en forutsetning for at det kan vises de svake omsorg. Det er og bør være de sterke lodd å frembringe et overskudd som kan brukes til å hjelpe dem som ikke er i stand til å hjelpe seg selv.

Faktum er jo at en enkelt, særlig begavet kvinne eller mann kan skape verdier som meget langt overskrifter hva hun eller han er i stand til å

forbruke. Vi kan bare ta som eksempel herrerne Birkeland og Eyde som gjennom Norsk Hydro har skapt arbeidsplasser for tusener. Det finnes mange som dem, om enn som oftest i noe mindre målestokk.

Mens det sosialdemokratiske samfunn med sin misunnelsesideologi gjør alt det kan for å holde erner nede, ønsket Nasjonal Samling å stimulere og oppmuntre dem til å skape verdier til fellesskapets beste. Og med sterke mente vi på ingen måte de som var "sterke" utelukkende ved hjelp av mange penger, men enhver som eide ideer og tiltakslust. En størst mulig del av folket måtte være med å skape og bringe oss videre frem. Vi mente at det i det norske folkedyp fantes uante ressurser, og disse skjulte krefter måtte frem i lyset til beste for oss alle. Statens oppgave var etter vår mening å skape de best mulige rammebetingelser for at slike krefter skulle vinne frem, dette i motsetning til dagens samfunn som gjør det nesten umulig å komme seg igjennom byråkratiets utallige irrganger og alle de hindringer som en misunnelsesbestemt ideologi setter opp. Vi ville erstatte Jantelovens trykkende paragrafer med et eneste bud: *Tro på seg selv og dine evner - sett dem inn for folk og land!* Dog fantes det en ramme som ingen hadde lov til å sprengte: "Overalt gjelder det at hensynet til hele landet går foran enkeltpersoners, partiets og landsdelers særinteresser", heter det i slutten av Nasjonal Samlings program. Men vi var

av den oppfatning at egen nytten og fellesnytt med litt god vilje godt kunne forenes, at det går an å dra i samme retning istedenfor at hver enkelt profesjon hensynsløst forsøker å mele sin egen kake. Hva det gjaldt og stadig gjelder, er å gjøre den felles kake stor nok til at alle får det trygt og godt.

For å bruke de sterkeste evner og arbeidskraft fullt ut ønsket Nasjonal Samling at de beste fra alle yrker og fag skulle ta plass i det vi ønsket som rikets høyeste organ, Det faglige riksting. Vi hadde jo sett hvor det bar hen med en folkerepresentasjon som i overveiende grad var fylt med ukvalifiserte mennesker som ofte ikke hadde noen annen bakgrunn enn en partikarriere. Deres forståelse av folkets virkelige liv og problemer var i svært mange tilfeller minimal, og resultatet av deres virke deretter. Forholdet er for den saks skyld ikke bedre i dag.

Når man skal beskrive Nasjonal Samlings holdning til sosiale problemer, kan det gjøres med en sammenfatning så kort som dette: "Forventning til de sterke - omsorg for de svake." ●

**Giro fra
Hjelpeorganisasjonen
blir lagt inn
i nr. 1-2002
!!!**

Den forunderlige forandringen

Hvis vi ikke husker aldeles galt, så var hovedanklagen mot oss NS-folk under og etter okkupasjonstiden at vi hadde sveket vårt norske grunnlag. Til gjengjeld var de "på den andre siden" så rot- og heilnorske som det gikk an.

I dag er det ikke lenger god tone å snakke om norsk egenart og slett ikke om at den må tas vare på. Bl.a. forfatteren Ulf Gleditsch har pekt på at å diskutere spørsmål som gjelder bevaringen av våre tradisjoner og vårt miljø, lett kan rammes av straffeloven, og i alle fall blir man raskt fordømt som "nazistisk".

Så nå får man bestemme seg: Er vi NS-folk unasjonale eller for nasjonale?

For oss selv er saken grei - vi har hele tiden ment det samme:

- Vi er glad og stolt over å tilhøre det norske folk og tror det har evner og krefter i seg til å gjøre en innsats på mange viktige felter, til glede både for seg selv og andre.

- Vi tror det er en vesentlig oppgave å ta vare på det beste og det meste av vår nasjonale arv, våre tradisjoner og vårt miljø, fordi dette er blant de ting som gir oss trygghet og styrke til skapende virksomhet og utfoldelse.

De er med andre ord ikke vi som har gjennomgått den forunderlige forandringen.

Og fordi vi kjenner våre pappenheimere og det bilde de ynder å tegne av oss, føyer vi til: Vi anser det også som ethvert annet folks eller folkeslags selvfølgelig rett å være stolt over, å ta vare på og utvikle sin egenart. Det er en integrert del av vår sosial-individualistiske overbevisning.

Fra den tid

Kjære redaktør!

Forleden bladde jeg gjennom noen numre av "Aftenposten" fra 1948. I et fra mars fant jeg følgende annonse:

TILBAKEKALLELSE

Jeg forstår at Grunde Mine opplysninger til politiet i 1945 om at Grunde Lunde hadde vist stor interesse for båter ved Torskeborgstranna også før krigen, er det rene tull. Jeg forstår at Grunde Lunde hadde vist stor interesse for båter ved Torskeborgstranna også før krigen, er det rene tull. Jeg forstår at Grunde Lunde hadde vist stor interesse for båter ved Torskeborgstranna også før krigen, er det rene tull.

grunnlag.

Også mine opplysninger til politiet om at Grunde Lunde hadde vist stor interesse for båter ved Torskeborgstranna også før krigen, er det rene tull.

Jeg forstår at Grunde Lunde hadde vist stor interesse for båter ved Torskeborgstranna også før krigen, er det rene tull.

Hope den 23. mars 1948

Harald Taraldsen

Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie

Adresse: POSTBOKS 3239 ELISENBERG, 0208 OSLO